

Remissyttrande

Datum 2026-05-19

Diarienummer RS 2026-01923

Utbildningsdepartementet

Ert diarienummer U2025/02279

En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113)

Västra Götalandsregionen (VGR) har som remissinstans tagit del av förslagen och materialet i slutbetänkandet En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113).

Sammanfattningsvis anser VGR att betänkandet beskriver en angelägen och omfattande utredning. VGR tillstyrker till stora delar dess förslag och delar ambitionen att stärka elevhälsan, öka likvärdigheten och tydliggöra elevhälsans roll oberoende av huvudman eller geografisk hemvist.

VGR ser positivt på utredningens förslag om att öka möjligheterna för tidig identifiering av ohälsa och stödbehov, samt erbjuda tidiga insatser för barn och unga. Samtidigt finns farhågor kring möjlighet att implementera förslagen i sin helhet, både utifrån angivna tidsramar och de utmaningar VGR ser i samverkan idag. Bland dessa utmaningar finns exempelvis svårigheten att uppnå en sammanhållen vårdprocess, och att säkra tidiga samordnade insatser utifrån behov.

Det är av vikt att ansvarsfördelningen mellan elevhälsan och den regionfinansierade hälso- och sjukvården blir tydlig. Detta kan underlättas av föreslagna samverkansöverenskommelser. VGR anser dock att för dessa behövs i sin tur någon form av nationell styrning, som ger en ram för långsiktigt hållbara strukturer för samverkan och samordning av insatser. I detta bör också ingå krav om former för patientdokumentation och säkerställande av möjligheten att dela information. Det vore även önskvärt med ett tydligare regionperspektiv relaterat till hur samverkansöverenskommelserna ska initieras och tas fram.

Utredningens förslag innebär vidare ett ökat resurs- och kompetensbehov för huvudmannen som behöver omhändertas. Konsekvenser för skolans kunskapsuppdrag, det förebyggande arbetet och förutsättningarna för ett hållbart elevhälsoarbete behöver beaktas. Vidare föreslår VGR att frågan kring huvudmannaskap följs upp och utvärderas framöver.

VGR yttrar sig i rollen som samhällsansvarig för regionfinansierad hälso- och sjukvård, det regionala utvecklingsuppdraget samt som huvudman för utbildning inom naturbruk på gymnasienivå. Nedan redovisas VGR:s synpunkter.

Kapitel 4. Nordisk utblick

VGR ser det som värdefullt att utredningen belyser hur elevhälsa och lärandestöd organiseras i jämförbara välfärdssystem. Utblicken breddar på detta sätt underlag och beredning av utredningens förslag, och möjliggör att dra lärdomar från nordiska grannländer.

Samtidigt försvåras möjligheten att dra lärdomar av att Sveriges modell avviker mot Norges och Danmarks på flera avgörande punkter, och innebär att det finns utmaningar med att överföra lösningar som fungerar där till svenska förhållanden. VGR vill lyfta fram att det finns betydande skillnader i digital infrastruktur, journalföring och informationsdelning mellan skolans och hälso- och sjukvårdens system i de nordiska länderna. Sverige saknar en nationell standard för journalsystem och hälsoenkäter inom elevhälsan. Samtidigt är vårdinformationsmiljöer i flera regioner under omfattande utveckling. Detta skapar särskilda utmaningar men också möjligheter.

VGR ser ett behov av att mer systematiskt analysera vilka delar av de norska och danska modellerna som är särskilt relevanta för svenska förhållanden. Detta kan avse hur man exempelvis säkerställer tillgång till kompetens, hur journalförings- och informationsfrågor kan lösas, samt hur man organiserar samverkan kring barn med komplexa behov.

Kapitel 6. Utredningens förslag och bedömningar

6.1 Förslag om förtydligande av syfte och uppdrag

VGR tillstyrker i huvudsak förslaget om förtydligande av syfte och uppdrag för elevhälsan. En skarpare formulering kring att uppdraget inbegriper tidiga

insatser hade dock varit önskvärt, med anledning av tidigare tolkningar som gjorts av Socialstyrelsen och Skolverket i sin Vägledning för elevhälsan.

Samtidigt vill VGR lyfta vikten av att elevhälsan även fortsatt har ett skolperspektiv, och att långsiktiga konsekvenser av förslagen för skolans kunskapsuppdrag behöver beaktas. Det är av vikt att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i skolmiljön inte trängs undan, och att det demokratiska uppdraget i skolan liksom förutsättningarna för ett hållbart elevhälsoarbete värnas.

VGR instämmer i betydelsen av ett tvärprofessionellt arbete som inkluderar elevhälsans samtliga kompetenser. Arbetet med att framtidsrusta barn och unga och uppnå en god och jämlik hälsa kräver ett gemensamt och sammanhållet arbete. VGR vill betona vikten av att det erbjuds adekvat stöd utan krav på diagnos. Sådana krav leder till längre väntetider inom exempelvis barn- och ungdomspsykiatri och till fördröjd hjälp i skolan. VGR saknar vidare skrivningar rörande elevhälsans medverkan i att säkerställa en god arbetsmiljö för barn och unga, i synnerhet för de som har olika typer av funktionsnedsättningar. Vidare hade VGR gärna sett en tydligare betoning avseende vikten av systematiskt arbete med fysisk aktivitet och dess koppling till lärandesituationer.

VGR anser inte att Socialstyrelsen behöver ta fram ett nytt kunskapsstöd om egenvård för skolans verksamhet. Detta med anledning av att det befintliga kunskapsstödet omfattar bedömning av egenvård som sker i skolans kontext i enlighet med lagen. VGR menar att man i stället bör revidera det befintliga kunskapsstödet med förtydliganden avseende målgrupp, skolans roll och elevhälsans organisatoriska särart, liksom gränssnitt som finns mellan elevhälsa och hälso- och sjukvård.

6.2 Skärpta utbildningskrav för vissa av elevhälsans professioner

VGR ställer sig i huvudsak bakom förslag om skärpta utbildningskrav för elevhälsans professioner. VGR delar utredningens ambition att stärka kvaliteten, tydliggöra yrkesroller och förtydliga kompetenskrav. Det är av vikt att professionella som möter barn och unga har adekvat utbildning och kunskap.

Kravet på legitimerad hälso- och sjukvårdskurator anses centralt utifrån nya uppdragsbeskrivningar och ett patientsäkerhetsperspektiv. Kravet kan bidra till

att elever får stöd av personal med tydlig och likvärdig kompetens, som står under tillsyn och arbetar enligt gemensamma riktlinjer. Det kan även underlätta samverkan med hälso- och sjukvården, vilket är av betydelse när det gäller exempelvis psykisk ohälsa hos barn och unga. I egenskap av huvudman för gymnasium inom naturbruk vill VGR dock lyfta risken för att elevhälsans skolnära och pedagogiska perspektiv försvagas, bland annat med anledning av att skolkuratorns roll ges en mer medicinsk inriktning. VGR anser det även svårbedömt huruvida förslaget faktiskt leder till ökad tillgänglighet och likvärdighet.

VGR ser risker avseende hur befintliga personalresurser tillvaratas, liksom rekryteringsmöjligheter utifrån den kompetens som krävs. Redan idag finns vissa utmaningar gällande kompetensförsörjning avseende legitimerad hälso- och sjukvårdskurator inom hälso- och sjukvården. Därför är det viktigt att frågan om utbildnings- och kompetensförsörjning omhändertas på nationell nivå. Hur väl reformen fungerar är beroende av vilka övergångsbestämmelser och möjligheter till vidareutbildning som erbjuds befintliga skolkuratorer, samt hur ansvaret för kompetensutveckling och finansiering fördelas.

6.3 Stärkt tillgång till elevhälsans professioner

VGR ser positivt på ett tydliggörande avseende krav på barns och ungas tillgång till elevhälsans professioner i skolmiljön. VGR är dock tveksam till om denna form av styrning, med dess föreslagna tidsangivelser, kommer att leda till förbättring och ökad likvärdighet. Liksom utredningen lyfter behöver bemanningskrav för tid som elevhälsopersonal finns på enheten ses som en miniminivå, där bemanningsplaner exempelvis beaktar antalet elever på skolan. VGR menar även att det vore önskvärt med en ökad tillgång till elevhälsans professioner för grundskolans tidiga åldrar, detta för att stärka tidiga insatser.

6.6 Förslag om utökade hälsobesök och hälsosamtal

VGR tillstyrker förslaget om utökade hälsobesök och hälsosamtal, och de möjligheter till tidig identifiering av ohälsa och stödbehov som detta ger. En gemensam nationell struktur bedöms bidra till ökad kvalitet och likvärdighet.

Att hälsosamtalen blir differentierade vad gäller omfång ser VGR som positivt, liksom möjlighet till ökad tillgänglighet för barn och unga med komplexa och återkommande behov.

VGR ser att förslaget om vårdnadshavares närvaro vid samtal kan utgöra ett stöd till barnet/den unge samtidigt som det kan begränsa möjligheten att ta upp utmaningar, exempelvis relaterat till hemsituationen. Vidare ser VGR en risk att barn med svårigheter relaterat till dyslexi och olika funktionsnedsättningar kan missas om barnets utveckling inte följs i årskurs 2. VGR önskar också lyfta vikten av att tidigt uppmärksamma ohälsosam viktökning, övervikt och fetma. Elevhälsan bör även kopplas mot Mitt vaccin för en korrekt överföring från barnhälsovård till elevhälsa.

VGR vill betona vikten av att den information som erhålls vid hälsobesök och hälsosamtal används och överförs på säkra sätt vid övergångar inom skolsystemet. Den kunskap som finns om barn och unga behöver användas systematiskt för barnets bästa. Elevhälsans unika kompetenser behöver nyttjas för att stärka både det enskilda barnet och de miljöer/strukturer som barnet/den unge vistas i.

I egenskap av huvudman för utbildning inom naturbruk på gymnasienivå önskar VGR lyfta behovet av tillräckliga resurser för elevhälsan i form av tid, kompetens och finansiering. Det är viktigt att de föreslagna hälsosamtalen stärker elevhälsans arbete med både lärande, hälsa och utveckling och inte tappar fokus på skolans kunskapsuppdrag. Samtidigt ser VGR fördelar med ett ökat hälso- och sjukvårdsfokus. Det kan exempelvis stärka tidig identifiering av tillfälliga besvär som riskerar utvecklas negativt över tid, att kunna erbjuda insatser och hänvisa för egenvård och information på exempelvis 1177.se.

6.7 Förstärkta möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov

VGR ställer sig positiv till att elevhälsan föreslås erbjuda hälso- och sjukvårdsinsatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov. Samtidigt ser VGR behov av ytterligare tydliggöranden relaterat till förslaget.

VGR menar att primärvårdens, inklusive ungdomsmottagningarnas, roll behöver tydliggöras i skrivningarna. Socialstyrelsens målbild för nära vård pekar på en riktning mot att primärvården ska utgöra första linjens vård för lindrig till medelsvår psykisk ohälsa. Det innebär att en stor del av de barn och unga som identifieras i skolan kommer att ha kontakt inom primärvården. VGR anser att begreppet lättare vårdbehov behöver definieras tydligare, och att

ansvarsfördelningen mellan primärvård och elevhälsa behöver klargöras ytterligare. VGR vill särskilt lyfta behov av förtydligande relaterat till identifikation och insatser vid utmaningar med uppmärksamhet och koncentration, affektreglering och impuls kontroll.

Utifrån skrivningar om ansvar vid utredning av intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ser VGR en fortsatt stor risk för otydligheter kopplat till ansvar. Vidare är det angeläget med tydliga remissvägar samt att barn, unga och deras vårdnadshavare vet hur och var de tar kontakt.

Det vore önskvärt med nationella riktlinjer kopplat till de överlapp som uppstår mellan elevhälsan och hälso- och sjukvården. Förslaget förutsätter vidare att huvudmannen säkerställer kompetens och resurser för uppdraget.

6.8 Förbättrad samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten

VGR anser att det är av stor vikt att samverkan mellan skolhuvudmän, hälso- och sjukvård och socialtjänst stärks ytterligare, och instämmer i behovet av att skapa tydliga former för detta. Fungerande samverkan förekommer redan idag i delar av VGR, och är värdefull när den är organiserad och prioriterad. Stora variationer finns dock beroende på lokala strukturer, skolhuvudman och tillgänglighet.

Utredningen menar att ett införande av obligatoriska samverkansöverenskommelser mellan skolhuvudmän och region kommer att öka förutsättningarna för god samverkan. Samverkansöverenskommelserna omfattar ett stort ansvarsområde i utredningens förslag. VGR vill påpeka att en överenskommelse med varje skolhuvudman blir administrativt utmanande. Vidare medför det risk för ojämlika förutsättningar och minskat erfarenhetsutbyte mellan aktörer i länet. I utredningen saknas ett regionperspektiv relaterat till hur samverkansöverenskommelserna ska initieras och tas fram. VGR menar vidare att det behövs ökad tydlighet relaterat till de tre områden som samverkansöverenskommelserna ska inkludera. Någon form av nationell styrning som ger en ram för långsiktigt hållbara strukturer för samverkan och samordning av insatser behövs. VGR ser även behov av tydligare krav på ändamålsenlig informationsdelning för att en sammanhållen patientdokumentation ska uppnås och ett sammanhållet arbete säkerställas mellan de berörda kompetenserna och mellan parterna.

I egenskap av huvudman för gymnasium inom naturbruk ser VGR behov av en ökad tydlighet avseende hur den samordnande funktionen ska utformas, vilken roll huvudman ska ha och dess påverkan på resurser, arbetsbelastning och behov av motsvarande resursförstärkning. Vidare är det av vikt att den specialpedagogiska kompetensen inte flyttas ut från elevhälsan till lärarkollegiet. Elevhälsan behöver alla professioners samlade kompetens för att fullt ut kunna möta elevers behov.

Samverkansmodeller för tidiga och tvärsektoriella insatser är ett av de utvecklingsområden som VGR ser behöver stärkas. Här skulle Sverige kunna tillvarata erfarenheter från andra länder såsom Norge, och till exempel föreslå en gemensam samverkansmodell.

6.10 Elevhälsans huvudmannaskap och ledning

VGR instämmer i utredningens konstaterande att det inte är helt enkelt att vikta för- och nackdelar mot varandra i frågan kring ändamålsenligt huvudmannaskap och ledning för elevhälsan.

Det är positivt att utredningen föreslår åtgärder för att möta behovet av att stärka skolhuvudmäns kunskap och förståelse av hälso- och sjukvårdsuppdraget, men det är svårbedömt huruvida dessa kommer att vara tillräckliga. Därför föreslås att frågan kring huvudmannaskap följs upp och utvärderas framöver.

6.11 Nationell uppföljning av elevhälsan

VGR uppfattar att utredningens förslag om nationell enkät främst avses att användas som ett mätverktyg för att följa upp och utvärdera elevhälsans arbete. VGR anser att insamlande av data kring barns och ungas hälsa och livsvillkor medför skyldighet att även kunna använda dessa på en aggregerad nivå. Kunskapen som data ger behöver kunna tillämpas utanför den enskilda skolan.

Ett förtydligande efterfrågas avseende hur den nationella samordningen av enkätfrågor ska genomföras så att den inte hindrar utvecklingen av att följa upp och sammanställa hälsodata på regional nivå. VGR:s Elevhälsodata Väst ([Elevhälsodata Väst - GITS - Gemensam information- och tjänstesamordning i Västra Götaland](#)) är unik i jämförelse med andra lokalt och regionalt utformade enkäter kopplat till elevhälsa. Den samlar in och kodar data på individnivå, vilket bland annat medför att data kan användas för att följa barns och ungas utveckling och mående samt se samband mellan olika variabler och analyser utifrån ett

socioekonomiskt perspektiv. VGR ser en risk att den nationella enkäten, som föreslås vara tvingande, kan komma att påverka Elevhälsodata Västs etablerade arbete och de fördelar som VGR ser med det. VGR föreslår att Elevhälsodata Väst bjuds in till arbetet med att ta fram den nationella enkäten, för att kunna bidra med goda exempel och erfarenheter.

Kapitel 7. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

VGR anser att den föreslagna tidplanen inte är realistisk givet reformens omfattning. VGR bedömer att risken är stor att huvudmännen inte hinner förbereda och implementera förändringarna på ett kontrollerat sätt. VGR föreslår därför att ikraftträdandet skjuts fram.

När det gäller övergångsbestämmelserna för kravet på legitimerad hälso- och sjukvårdskurator i elevhälsan ser VGR positivt på att en längre övergångsperiod föreslås. VGR delar utredningens bedömning att detta är nödvändigt för att bland annat minska risken för bemanningsproblem, ge utrymme att bygga upp utbildningskapacitet och möjliggöra kompetensutveckling av befintliga kuratorer.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Helén Eliasson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Charlotte Järnström
Regiondirektör